

Замість передмови, я хотів би запитувати документ, який переконливо свідчить, що права людини в СРСР не лише здійснюються, але й охороняються.

Виписки з вироку: Іменем Союзу Радянських Соціалістичних Республік 12 листопада 1954 року, воєнний трибунал Прикарпатської воєнної округи на закритому судовому засіданні в м. Станиславові, в складі президента підполковника юстиції Яшина, народних засідателів сотників Свиридова і Лакенка, секретар сотник Ващенко, без участі сторонніх розглядав справу за обвинуваченням: Басараба Дмитра Павловича на підставі ст. 54-1а КК УРСР на 25 років ув'язнення у виправнотрудових таборах з позбавленням прав...

Відписка вірна. 12.XI. 54 р.

Я веду розмову з Дмитром Басарабом. В послужбовому списку цього сивого 56-річного чоловіка 7 років партизанки та підпілля, 23 — концтаборів, 31 — як востаннє бачив рідну домівку. Моє перше питання з розряду: як дійшов до життя такого?

— Через непередбачливість, — відповідає криво всміхаючись. Слід було б чекати, доки ХХ з'їзд засудить свої помилки, а я одразу радянську владу за грудки хапав. Тата енкаведисти забрали наприкінці 1939 року. Маму і 5 сестер —тоді ж на Сибір. Я з братом мусили втікати за кордон. Виявилось, що в світі існує така штука, як клясова боротьба, і ми — виразники ідей ворожої кляси. Коли раніше дивився на свого малописьменного батька, й на думку не спадало, що він може бути чийсь недругом. Заповідав молитися, шанувати маму, батьківщину та землю, що нас годує. Вчив вирощувати хліб. А таки мав заздрісників — розстріляли, а я й досі не знаю місця його поховання. Десять років старцювала на засланні мама з малими дітьми. Жили в державі, де день і ніч співається про щастя; їли те, чого українцям не випадало їсти за всю писану й неписану історію. Старша сестра влаштувалася на фабриці, де

видавали на обід миску зупи, зумисне відтягала їсти до кінця робочого дня, щоб прибігши додому виблювати все, погодувати тим родину. Хто дасть мені відповідь, у чому їхня провина?

Шукав рятунку за кордоном і мій брат. Перехід через Сян день у день забирав життя двох, трьох, сімох українців. Хто мав нещастя бути мислителем-українцем, кому не поталанило з соціальним походженням, врешті ж випало стати щасливими будівниками комунізму. А кидалися люди під кулі, оплачуючи життям волю, бо не мали її на землі. Братові поталанило — більшовицька куля не влучила, видобувся з ріки мокрий, але радий, і потрапив просто, в руки фашистів. Повели до комендатури. Втікачів за домовленістю передавали назад в СРСР. Два бандитські уряди

уклали "законну" угоду: Україна як географічне поняття — так, як народ — ні. Двоє німців конвоювали його до Советського раю, туди, де справджуються усі мрії. На мості вже чекали прикордонники, "парни с открытыми русскими лицами", і він побіг знову. Скочив у бік, кущами пробиваючись до лісу. По ньому стріляли і ті, і ті — обидві "дружественные страны", але марно. Взагалі доля берегла нашу родину. Після війни ще всі живі, окрім невідомо де та за віщо вбитого батька. Одним ми відбулися. А от решті краян...

— 1945 року ви мали нагоду залишитися у Німеччині, що спонукало вас замінити безтурботне життя заможного бюргера на повне небезпек життя вояка УПА?

— Свідомість того, що там, далеко на Сході, наші люди гинуть за Україну...

— На що розраховували й чи не була боротьба проти російського уряду справою від початків приреченою на невдачу?

— Мені не раз доводилося чути подібні сумніви, як з боку чужинців, так, на жаль, і від власних українців. Гадаю, що в хвилині, коли на карту

поставлено питання: бути чи не бути нації? — аптечні виважування розрахунків недоцільні. Ми не мали права датися зліквідувати себе без опору. Покорою загарбника не задобриш. А чим винагородили ту братію, яка "мовчить, витріщивши очі", ми бачили з недавніх подій на Східній Україні. І хай нас було сотні тисяч в УПА супроти декілька мільйонів армії більшовиків, ми билися, твердо переконані, що зламаємо хребет Москві.

— Чи пахне тут звичайним фанатизмом?

— Я не вельми добре знаюся на історії (я не політик і навіть не член ОУН), але доля всіх, навіть наймогутніших імперій єдина — скін. При цьому неминучі жертви, якими українці й заплатили за dokonання історичної справедливості. Ця істина живила мій дух усі довгі роки боротьби й полону. Піддавати ж її сумніву зараз не маю підстав...

Слава Україні!

Січень, 1976р., Урал